

БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЦЕНТР ОСВІТНІХ ІНІЦІАТИВ»
ЄДРПОУ 23968135, КВЕД 85.59 Інші види освіти, н.в.і.у.

Програма «Демократична школа: освіта для демократичної стійкості»

Програма підвищення кваліфікації
педагогічних працівників

«Прямуємо до демократичної школи»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і затверджена на засіданні
методичної ради БО «Центр освітніх ініціатив»
(протокол №02 від 25 серпня 2025 року)

виконавча директорка
Олена ШИНАРОВСЬКА

Розробниці:

Чушак Христина, к. політ. н, доц. кафедри освітньої політики КЗ ЛОР ЛОППО (упор.); Боярчук Ольга, ст. викладачка КНЗ КОР КОПОПК, Донець Андрій, експерт з цифрової освіти програми «Демократична школа: освіта для демократичної стійкості»; Кідалова Наталя, тренерка програми «Демократична школа: освіта для демократичної стійкості»; Ломакіна Галина, проректорка Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти; Микитюк Людмила, ст. викладачка КНЗ КОР КОПОПК; Філіпенко Тетяна, начальниця Управління освіти Курахівської міської ради.

Напрямок підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників.

Термін дії програми: з 01 вересня 2025 року до 01 вересня 2030 року

Рецензенти:

Корольок Світлана, завідувачка кафедри освітньої політики, Полтавська академія неперервної освіти ім.М.В.Остроградського,
Попадюк Микола, вчитель суспільних дисциплін, Чернівецький ліцей №10 Чернівецької міської ради.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми.

Програма підвищення кваліфікації розроблена благодійною організацією «Центр освітніх ініціатив» (ЄДРПОУ 23968135, КВЕД 85.59 Інші види освіти, н.в.і.у.) в рамках програми «Демократична школа: освіта для демократичної стійкості», що реалізується Європейським центром імені Вергеланда та Міністерством освіти і науки України у партнерстві з БО «Центр освітніх ініціатив», ВФ «Крок за кроком», БО SavED та освітньою програмою «Крок за кроком» (Молдова) за фінансової підтримки Норвегії.

Програму курсу розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (Постанова КМУ від 21 серпня 2019 р. № 800 зі змінами та доповненнями від 27 грудня 2019 р. №1133), професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225, Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.10.2022 №904.

Курс створено для розвитку професійних компетентностей педагогічних працівників. Зміст курсу спрямовано на формування в педагогічних працівників предметно-методичної та мовно-комунікаційної професійних компетентностей, а також умінь, пов'язаних з рефлексією.

Фасилітований курс «Прямуємо до демократичної школи» – це навчання для всього педагогічного колективу, яке створює фундамент для розбудови демократичної культури в школі. Учасники та учасниці дізнаються, як принципи демократії та прав людини можуть пронизувати усі сфери шкільного життя – від врядування до освітнього процесу та співпраці з громадою, опанують інструменти для наскрізного розвитку громадянських компетентностей учнів і застосовують елементи самооцінювання школи для визначення подальших кроків розвитку.

Цільова група: педагогічні працівники ЗЗСО.

Обсяг курсу: 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: це – корпоративний курс, на якому навчається весь педагогічний колектив школи. Дистанційне навчання здійснюється в синхронному та асинхронному форматі. Синхронне навчання – це серія занять з тренер(к)ами та групою в онлайн-середовищі у програмі Zoom. Асинхронне навчання організовано на платформі Moodle Європейського центру ім. Вергеланда, де розміщено матеріали для ознайомлення та завдання для самостійного виконання. Очне навчання відбувається на базі ЗЗСО.

Форма підвищення кваліфікації: змішана (очно-дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійної спроможності педагогів реалізувати концепцію Нової української школи через розбудову демократичної культури закладу освіти на основі загальношкільного підходу та наскрізне формування громадянських і соціальних компетентностей учні.

Завдання підвищення кваліфікації:

- підготувати педагогів до реалізації положень концепції «Нової української школи»;
- сформулювати у педагогічних працівників ЗЗСО спільне розуміння демократичної культури;
- проаналізувати суть загальношкільного підходу та його вплив на впровадження змін у ЗЗСО;
- підготувати педагогів до наскрізного розвитку ключових громадянських та соціальних компетентностей здобувачів освіти

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

мовно-комунікативна (А1);
предметно-методична (А2);
інформаційно-цифрова (А3);
емоційно-етична (Б2);
педагогічного партнерства (Б3);
здатність до навчання впродовж життя (Д1).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Після проходження курсу учасник/учасниця:

- пояснює, що таке демократія та права людини; як демократія та повага до прав людини відображається в шкільному житті; в чому полягає демократична культура школи;
- аргументує важливість загальношкільного підходу для розвитку демократичної культури школи;
- визначає можливості для розвитку громадянських компетентностей у співпраці з громадою;
- аналізує особливості компетентнісного підходу в педагогіці та використовує Рамку компетентностей для культури демократії для розвитку громадянських компетентностей;
- застосовує Інструмент демократичного розвитку школи для моделювання демократичних змін у школі.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання. Під час навчання застосовується формувальне оцінювання. Цей процес розглядається як засіб обміну інформацією щодо покращення результатів пропонуваного навчання. Оцінювання – вербальне (усне чи письмове), а також комбіноване, зі застосуванням ІКТ. Оцінювання ефективності навчальної програми відбувається через онлайн-анкетування слухачів.

Контрольні заходи є передовсім засобом моніторингу досягнення результатів навчальної діяльності слухачами. Вони здійснюються, щоб з'ясувати, наскільки зрозумілими для слухачів є запропоновані завдання і чи потрібна їм додаткова методична або інша допомога. Контроль проводиться послідовно й систематично із застосуванням різноманітних прийомів зворотного зв'язку. Тренерська команда додатково працює в ролі менторів, доступних для індивідуальних та колективних консультацій у зручних для учасників та учасниць формах.

Крім цього, учасники та учасниці навчання виконують завдання на платформі Moodle, які оцінюються або автоматично (тести), або тренерською командою. Для зарахування навчання на курсі необхідно виконати обов'язкові завдання на платформі.

За результатами участі в заняттях та виконання домашніх завдань видаються сертифікати трьох рівнів.

Для отримання сертифікату про підвищення кваліфікації на 30 годин (1 кредит ЄКТС) необхідно опрацювати 100% матеріалів на навчальній платформі, виконати всі завдання та зібрати 12 цифрових відзнак, що підтверджують навчальні досягнення; а також взяти участь у п'яти фасилітованих зустрічах.

Для отримання сертифікату про підвищення кваліфікації на 24 години (0,8 кредита ЄКТС) необхідно взяти участь у 4 фасилітованих зустрічах та зібрати не менше ніж 10 цифрових відзнак.

Для отримання сертифікату про підвищення кваліфікації на 18 годин (0,6 кредита ЄКТС) необхідно взяти участь у 3 фасилітованих зустрічах та зібрати не менше ніж 8 цифрових відзнак.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат встановленого МОН зразка. Кожен сертифікат містить унікальний код. Автентичність сертифіката можна перевірити за кодом сертифіката у відкритому реєстрі за посиланням

https://e-learning.theewc.org/mod/customcert/verify_certificate.php

Вартість: безоплатно.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з п'яти взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 30 год, з них 20 год – практичні заняття, 5 год – самостійна робота, 5 год – контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Практичні заняття, години	Самостійна робота, години	Контрольні заходи	Усього
Тема 1. Як створити школу, де поважають і цінують кожну людину: демократична культура як фундамент школи	4	1	1	6
Тема 2. Загальношкільний підхід до розвитку культури демократії	4	1	1	6
Тема 3. Співпраця школи і громади для розвитку культури демократії	4	1	1	6

Тема 4. Компетентнісне навчання. Наскрізне формування громадянських компетентностей	4	1	1	6
Тема 5. Практичні кроки для демократизації культури школи. Підсумки та рефлексія	4	1	1	6
Всього	20	5	5	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Загальні положення

Курс «Прямуємо до демократичної школи» розроблено для педагогічних колективів шкіл, які прагнуть перетворити свою школу на простір, де кожна людина відчуває повагу, має голос і може впливати на спільне життя. Програма охоплює п'ять ключових тем: демократична культура як фундамент школи, загальношкільний підхід до розвитку культури демократії, співпраця школи з громадою, участь молоді, компетентнісне навчання та наскрізний розвиток громадянських компетентностей.

Особливість курсу – його практична спрямованість і командний характер. Педагоги не просто вивчають теорію, а аналізують власну практику, опановують професійні інструменти, працюють із Рамкою компетентностей для культури демократії та Інструментом демократичного розвитку школи, починають планувати конкретні зміни у своїй практиці та школі в цілому.

Курс передбачає залучення всього педагогічного колективу, включно з адміністрацією, що забезпечує спільне бачення та готовність до системних змін. Навчання супроводжують тренери та тренерки програми «Демократична школа», які підтримують команди як під час очних зустрічей, так і в онлайн-форматі. Учасники та учасниці навчаються розпізнавати та впроваджувати принципи демократії в щоденному шкільному житті, розвивати громадянські компетентності учнів не лише на окремих уроках, а наскрізно – через освітнє середовище, врядування та співпрацю з громадою.

Навчання відбувається у змішаному форматі: самостійна робота на платформі Moodle поєднується з онлайн-сесіями та очним навчанням на базі школи.

Тема 1. Як створити школу, де поважають і цінують кожну людину: демократична культура як фундамент школи

Що таке культура демократії та чому вона важлива для школи. Демократичні принципи й права людини: як вони проявляються в повсякденному житті школи. Що учасники освітнього процесу можуть робити для утвердження демократичних принципів у житті школи. Українські й міжнародні документи про демократію та права людини в освіті: від європейських цінностей до українських стандартів. Ознаки демократичної школи. Практичні прояви культури демократії у школі. Вплив демократичної культури школи на формування компетентностей учнів.

Тема 2. Загальношкільний підхід до розвитку культури демократії

Хто відповідальний за виховання громадян? Роль школи в цьому процесі. Поняття загальношкільного підходу. Три сфери: освітнє середовище і врядування, освітній процес та співпраця з громадою. Переваги загальношкільного підходу для розвитку демократичної культури школи. Важливість взаємодії всіх учасників та учасниць освітнього процесу. Як школа має цьому сприяти? Демократичне врядування як практичне вираження загальношкільного підходу.

Тема 3. Співпраця школи і громади для розвитку культури демократії

Школа в громаді. Картування громади. Розбудова дієвого партнерства з місцевою громадою. Можливості для розвитку громадянських компетентностей у співпраці з громадою. Сходинки молодіжної участі. Драбина Харта. Форми залучення учнів до ухвалення рішень у громаді.

Тема 4. Компетентнісне навчання. Наскрізне формування громадянських компетентностей

Ознаки компетентнісного підходу. Що таке громадянські компетентності? Рамка компетентностей для культури демократії. Дескриптори: поняття та застосування у педагогічній практиці. Ефективні інструменти для розвитку громадянських компетентностей. Як планувати розвиток громадянських компетентностей. Підходи до дизайну уроку.

Тема 5. Практичні кроки для демократизації культури школи. Підсумки та рефлексія

Демократична школа: що це означає для освітнього середовища і врядування, освітнього процесу та участі школи у житті громади. Дії для формування культури демократії: що працюватиме, а що буде імітацією. Практичні прояви демократичних принципів у щоденному житті школи. Цінності демократичної школи як дороговказ до змін. Демократія та професійне зростання педагогів: компетентності демократичного вчителя.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань.

1. Аналіз українських та міжнародних нормативно-правових документів, що регламентують дотримання прав людини та впровадження демократичних принципів в освітнє середовище.
2. Опрацювання сутності загальношкільного підходу через визначення його ключових понять, розрізнення механізмів демократичного врядування та відмежування їх від формальних або авторитарних моделей ухвалення рішень.
3. Комплексний аналіз і оцінювання стану демократичних принципів у шкільному середовищі; добір дієвих практик та дій для формування демократичної культури.
4. Ідентифікація підходу «про», «через», «для» у викладанні різних дисциплін та співвіднесення практичної діяльності на уроках із дескрипторами Рамки компетентностей для культури демократії.
5. Визначення рівня залучення молодих людей у практичних шкільних ситуаціях із використанням моделі «Сходи дитячої участі» Роджера Харта.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи:

1. Закон України про освіту (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Закон України про повну загальну середню освіту (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225.
4. Державний стандарт базової середньої освіти (2021): (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoi-serednoyi-osviti-i300920-898>
5. Державний стандарт початкової освіти (2025): (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2025 р. № 1810). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text>
6. Постанова КМУ “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо державних стандартів закладів загальної середньої освіти” від 6 серпня 2026 р. № 1000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1000-2026-%D0%BF#Text>
7. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини: Рекомендація CM/Rec (2010) 7 Комітету Міністрів. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/ofitsiini-dokumenty-rady-yevropy/khartiya-radi-evropi-2>

Основна література:

1. Інструмент демократичного розвитку школи. Видання третє, оновлене (2025). URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/publikatsii-vydani-v-ramkakh-prohramy/instrument-demokratychnoho-rozvytku-shkoly>
2. Рамка компетентностей для культури демократії. Том 1: Контекст, концепції та модель. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/ofitsiini-dokumenty-rady-yevropy/ramka-kompetentnostej-dlya-kulturi-demokratiji-2>
3. Рамка компетентностей для культури демократії. Том 2: Дескриптори компетентностей для культури демократії. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/ofitsiini-dokumenty-rady-yevropy/ramka-kompetentnostej-dlya-kulturi-demokratiji>
4. Платформа «Освіта для життя». URL: <https://educationforlife.mon.gov.ua/>

Додаткові джерела:

1. Бібліотека Програми «Демократична школа: освіта для демократичної стійості». URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka>
2. Успішне вчителювання – прості рецепти на щодень/ URL: https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:EWC+DS101+2021_T1_3/home
3. Як навчати в цифровому світі. URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/how-to-teach-in-a-digital-world/>